

Sygn. akt I PK 361/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa B. M.

przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w B.

o odszkodowanie z tytułu niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w S.

z dnia 22 września 2016 r., sygn. akt III Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 29 czerwca 2016 r. zasądził od strony pozwanej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w

B. na rzecz powódki B. M. kwotę 20.700 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę (pkt I) oraz kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

W sprawie tej ustalono, że powódka była zatrudniona od 1992 r. na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony na stanowiskach: głównego księgowego, p.o. dyrektora Oddziału Regionalnego KRUS w A. oraz dyrektora. Po zmianach organizacyjnych, od grudnia 2007 r. kontynuowała pracę na stanowisku p.o. kierownika, a następnie - kierownika Placówki Terenowej KRUS w A. Pismem z dnia 19 stycznia 2016 r. pozwana poinformowała powódkę, że na podstawie art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 50, dalej jako nowelizacja z dnia 22 grudnia 2015 r.) w związku z § 5 ust. 4a statutu KRUS, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 14 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 maja 2010 r. (Dz.Urz. MRiRW z 2010 r., poz. 10 ze zm.), z dniem 11 stycznia 2016 r. podstawą jej zatrudnienia jest powołanie w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy, a nie umowa o pracę. Powódka pokwitowała odbiór zawiadomienia w dniu 21 stycznia 2016 r. Pismem z dnia 10 maja 2016 r. pozwana odwołała powódkę ze stanowiska kierownika Placówki Terenowej KRUS w A. z zachowaniem okresu wypowiedzenia.

Sąd Rejonowy podniósł, że Kodeks pracy nie wymienia stanowisk pracy, na których stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania ani nie określa ich charakteru przez wskazanie, iż chodzi o stanowiska kierownicze. Stąd ciężar określenia zakresu podmiotowego tego stosunku pracy ustawodawca przerzucił na przepisy szczególne, którymi mogą być tylko przepisy rangi ustawowej. A zatem powołanie nie może być wprowadzone w drodze rozporządzenia ani na podstawie jakichkolwiek innych przepisów. Kwestie zasad zatrudniania pracowników pozwanej reguluje ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (obecnie jednolity tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 2336 ze zm.). Art. 60 w brzmieniu obowiązującym od dnia 11 stycznia 2016 r. stanowi, że Prezes Kasy powołuje i odwołuje kierowników komórek organizacyjnych w centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 1-3, a pozostałych pracowników zatrudnia na podstawie umowy o pracę, chyba że odrębne przepisy

wymagają zatrudnienia na podstawie powołania. Na mocy art. 9 ust. 2 pkt 1 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. stosunek pracy wszystkich dotychczasowych pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach ulega przekształceniu w stosunek pracy na podstawie powołania. W ocenie Sądu Rejonowego, powyższa nowelizacja nie obejmuje jednak stanowiska kierownika placówki terenowej, które zajmowała powódka. Wobec braku ustawowej definicji zwrotu „kierownik komórki organizacyjnej” jego normatywne znaczenie wynika z dokumentów regulujących strukturę organizacyjną pozwanej. Regulamin organizacyjny Oddziału Regionalnego KRUS w B. stanowi, że komórki organizacyjne to wydziały, referaty, wieloosobowe i jednoosobowe stanowiska pracy (§ 1 ust. 4 pkt 7). Wydziałem kieruje kierownik wydziału, referatem - kierownik referatu, zaś stanowiskiem pracy - pracownik upoważniony przez dyrektora Oddziału Regionalnego (§ 11). Natomiast placówki terenowe są jednostkami organizacyjnymi, którymi kieruje kierownik placówki, przy pomocy zastępcy (§ 24, § 27 ust. 1). W szczególności § 28 ust. 3 Regulaminu organizacyjnego stanowi, że strukturę organizacyjną Placówki Terenowej KRUS w A. tworzą wymienione w nim następujące komórki organizacyjne: Lekarz Regionalny Inspektor Orzecznictwa Lekarskiego, Wydział Ubezpieczeń, Wydział Świadczeń, Wieloosobowe Stanowisko ds. Prewencji, Rehabilitacji i Orzecznictwa Lekarskiego, Wieloosobowe Stanowisko ds. Wypłat, Wieloosobowe Stanowisko ds. Ogólnych. Oznacza to, że stanowisko kierownika placówki terenowej nie jest tożsame ze stanowiskiem kierownika komórki organizacyjnej w tej placówce. Powódka nie jest kierownikiem żadnej z komórek organizacyjnych w Placówce Terenowej w A., ale kierownikiem tej Placówki. Dlatego też zarządzenie nr 1 z dnia 11 stycznia 2016 r. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz.Urz. MRiRW z dnia 11 stycznia 2016 r., poz. 1) zmieniające statut KRUS, stanowiący załącznik do zarządzenia nr 14 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 maja 2010 r., w sposób przekraczający ustawowy zakres stanowisk objętych nawiązaniem stosunku pracy z powołania rozszerza katalog tych stanowisk. Według zmienionego § 5 ust. 4a i 4b statutu KRUS stosunkiem pracy na podstawie powołania objęte zostały stanowiska dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców oraz kierowników placówek terenowych i ich zastępców. Niemniej jednak zmiana ta pozostaje w sprzeczności z art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu

społecznym rolników, który całościowo i odmiennie niż zarządzenie nr 1 z dnia 11 stycznia 2016 r. reguluje zasady powoływania i odwoływania pracowników pozwanej. W konsekwencji Sąd Rejonowy uznał, że wejście w życie w dniu 11 stycznia 2016 r. nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. nie spowodowało przekształcenia umownego stosunku pracy powódki w nawiązany na podstawie powołania, a zatem pismo pozwanej odwołujące powódkę ze stanowiska kierownika Placówki Terenowej KRUS z zachowaniem okresu wypowiedzenia należy potraktować jako wypowiedzenie umowy o pracę, które jako niezawierające przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie umowy narusza art. 30 § 4 k.p. Z tego względu zasądzone zostało na rzecz powódki odszkodowanie za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia za pracę (art. 45 § 1 k.p.).

W apelacji od tego wyroku pozwana, zaskarżając wyrok w całości, zarzuciła przede wszystkim naruszenie prawa materialnego - art. 30 § 4 k.p., art. 45 § 1 k.p., art. 70 § 1 k.p oraz art. 9 ust. 2 pkt 1 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. wyrokiem z dnia 22 września 2016 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu.

W ocenie Sądu Okręgowego, dokonana przez Sąd pierwszej instancji wykładnia językowa art. 9 ust. 2 pkt 1 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. w związku z art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników była nieprawidłowa. Nie zlikwidowała bowiem wątpliwości interpretacyjnych powołanych powyżej przepisów i dlatego konieczne było sięgnięcie do pozostałych metod wykładni, w tym do wykładni celowościowej. Według wykładni językowej powódka, jako kierownik placówki terenowej, byłaby zatrudniona na podstawie umowy o pracę, natomiast jej podwładni na podstawie powołania, co jest sprzeczne z zamiarem ustawodawcy. Z lapidarnego uzasadnienia projektu nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. wynika, że celem nowelizacji było uelastycznienie powoływania i odwoływania kierowników jednostek podległych lub nadzorowanych przez ministrów właściwych do spraw rolnictwa, rozwoju wsi oraz rynków rolnych, bez przeprowadzania otwartego i konkurencyjnego naboru. W tych okolicznościach ziścił się warunek z art. 68 § 1 k.p., zgodnie z którym stosunek pracy nawiązuje się

na podstawie powołania w przypadkach określonych w odrębnych przepisach. Za takie „odrębne przepisy” należy uznać powołaną nowelizację z dnia 22 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy wskazał również, że Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako organ administracji państwowej dopatrzył się błędu ustawodawcy i próbował „wyprostować” nieścisłości wynikające z interpretacji spornych regulacji, wydając zarządzenie nr 1 zmieniające statut KRUS. Okoliczność ta ma jednak drugorzędne znaczenie, ponieważ dokona wykładnia celowościowa powołanych wyżej przepisów daje możliwość właściwego zastosowania prawa w stosunku do powódki bez konieczności odwoływania się do regulacji statutowej w zakresie stosunków pracy nawiązywanych na podstawie powołania. Sąd Okręgowy podniósł, że przeprowadził analizę i interpretację przepisów nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r., którą uznał za słuszną, niezależnie od stanowiska innych sądów orzekających w sprawach o tym samym stanie prawnym.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniosła powódka, zaskarżając wyrok w całości. Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego, tj:

1) art. 9 ust. 2 pkt 1 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. w związku z art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną wykładnię i przyjęcie, że stosunki pracy pracowników zatrudnionych w dniu wejścia w życie nowelizacji na stanowiskach kierowników placówek terenowych są stosunkami, o których mowa w art. 60 ust. 1, tj. stosunkami pracy zatrudnionych na stanowiskach kierowników komórek organizacyjnych i stają się z chwilą wejścia w życie nowelizacji stosunkami pracy na podstawie powołania w rozumieniu Kodeksu pracy, co jest niezgodne z art. 2, art. 24 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, § 1 ust. 2 pkt 11, § 24 zarządzenia Prezesa KRUS nr 134 z dnia 13 sierpnia 2008 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, jak też z wykładnią przepisów wynikającą z uzasadnienia projektu ustawy z dnia 21 października 2016 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Druk sejmowy nr 850 z dnia 2 września 2016 r.);

2) art. 68 § 1 k.p. w związku z art. 9 ust. 2 pkt 1 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. w związku z art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez ich niewłaściwe zastosowanie wobec skarżącej i uznanie, że jej stosunek

pracy z dniem 11 stycznia 2016 r. został przekształcony w zatrudnienie na podstawie powołania w sytuacji, gdy nie była ona zatrudniona na stanowisku, o którym mowa w art. 60 ust. 1 ustawy, tj. kierownika komórki organizacyjnej w placówce terenowej;

3) art. 70 § 1 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że oświadczenie pracodawcy z dnia 10 maja 2016 r. było odwołaniem ze stanowiska, a nie wypowiedzeniem umowy o pracę, chociaż skarżąca zatrudniona była na podstawie umowy o pracę.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję oraz zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne i postępowanie przed drugą instancją.

W ocenie skarżącej, przepisy nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. są jednoznaczne i nie wymagały wykładni celowościowej, której zastosowanie przez Sąd Okręgowy doprowadziło do wykładni *contra legem*. W sprawie nie było szczególnie istotnych i doniosłych racji prawnych, społecznych, ekonomicznych lub moralnych, które wskazywałyby na potrzebę dopuszczenia wykładni celowościowej. Wręcz przeciwnie, przeciwko naruszeniu zasady pierwszeństwa wykładni językowej, którego skutkiem byłoby przyjęcie rozszerzającej interpretacji przepisu, przemawiał rodzaj interpretowanej normy. Ma ona charakter szczególny i w istotny sposób ograniczający trwałość stosunku pracy pracowników w nim wymienionych. Nowelizacja wprowadzała analogiczne zmiany również w niektórych innych aktach prawnych regulujących powołanie i działanie agencji rządowych np. Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa (art. 2 pkt 1b), Agencji Rynku Rolnego (art. 6 pkt 1a), Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (art. 8 pkt 2a). W tych przypadkach ustawodawca zadbał, aby wśród osób zatrudnianych na podstawie powołania obok kierowników komórek organizacyjnych wymienić również dyrektorów (zastępców) oddziałów regionalnych, terenowych czy

kierowników biur powiatowych. Gdyby intencją ustawodawcy było rzeczywiście objęcie kierowników (zastępców) oddziałów regionalnych i placówek terenowych KRUS, to zapisałby to w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników, tak jak zamierza to uczynić w nowej ustawie (Druk sejmowy nr 850 z dnia 2 września 2016 r.). Nie jest rzeczą sądu zastępowanie ustawodawcy w tym zakresie, zwłaszcza gdy chodzi o przepisy o charakterze szczególnym i mniej korzystnym dla pracownika.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zawiera usprawiedliwione podstawy. Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli tak jak w rozpoznawanej sprawie skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania. Z ustaleń tych wynika, że skarżąca była zatrudniona na stanowisku kierownika Placówki Terenowej KRUS w A., a zatem istotą sporu jest ustalenie, czy w dniu 11 stycznia 2016 r., tj. w dniu wejścia w życie nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r., stała się pracownikiem zatrudnionym na podstawie powołania.

Rozważania należy rozpocząć od przypomnienia, że zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 1 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. stosunki pracy pracowników zatrudnionych w dniu wejścia w życie ustawy na stanowiskach, o których mowa w art. 59 ust. 4 i art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników - w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stają się stosunkami pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy. Art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w okresie od dnia 11 stycznia 2016 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. stanowił, że Prezes Kasy powołuje i odwołuje kierowników komórek organizacyjnych w centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 3, a pozostałych pracowników zatrudnia na podstawie umowy o pracę, chyba że odrębne przepisy wymagają zatrudnienia na podstawie powołania. Jednocześnie na podstawie art. 1 pkt 3b nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. zmieniającej z dniem 11 stycznia 2016 r. ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników do art. 60 został dodany ust. 4, w myśl którego powołanie na stanowiska, o których mowa w ust. 1 oraz art. 59 ust. 4, jest równoznaczne z nawiązaniem stosunku pracy na

podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy. W ten sposób stabilne zatrudnienie na podstawie umowy o pracę - z mocy prawa i ze skutkiem natychmiastowym - zostało w jednostkach określonych w art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przekształcone w najbardziej nietrwałą formę zatrudnienia (powołanie). W doktrynie przyjmuje się, że zmiana podstawy zatrudnienia na stanowiskach wymienionych w art. 9 ust. 2 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. nie była związana z jakąkolwiek reformą administracji publicznej, która mogłaby uzasadniać zastosowanie tego typu środków oraz nie przemawiały za nią względy społeczne. Jedynym uzasadnieniem tych zmian, jak wskazano w uzasadnieniu do nowelizacji i co podnosi Sąd Okręgowy, była potrzeba „uelastycznienia powoływania i odwoływania” osób na stanowiskach objętych działaniem ustawy. W projekcie nie wskazano jakiegokolwiek innej intencji. W ten sposób ustawodawca przyznał, że jedynym jego zamierzeniem nie są reformy ustroju państwa czy ustroju organów administracji publicznej, lecz szybkie wprowadzenie zmian kadrowych w niektórych organach (zob. P. Litwiniuk, M. Wiącek, Przekształcenie podstawy prawnej zatrudniania dyrektorów w państwowych agencjach rolnych w świetle wybranych zasad konstytucyjnych, *Studia Iuridica Agraria*, Tom XIV, s. 315-326).

Tego samego dnia co nowelizacja z dnia 22 grudnia 2015 r., weszło w życie zarządzenie nr 1 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w ten sposób, że w zarządzeniu nr 14 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 maja 2001 r. w sprawie nadania statutu Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w załączniku w § 5 po ust. 4 dodano ust. 4a i 4b w myśl których Prezes Kasy powołuje i odwołuje dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców oraz kierowników placówek terenowych i ich zastępców (ust. 4a). Powołanie na stanowiska, o których mowa w ust. 4a, jest równoznaczne z nawiązaniem stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (ust. 4b). Nie zmieniony zostało § 5 ust. 1, zgodnie z którym oddziały regionalne wraz z podlegającymi im placówkami terenowymi są jednostkami organizacyjnymi Kasy służącymi do bezpośredniej realizacji zadań z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników oraz innych zadań powierzonych

Kasie na podstawie odrębnych przepisów. Strukturę organizacyjną oddziału regionalnego oraz podległych mu placówek terenowych określa Prezes KRUS w regulaminie organizacyjnym oddziału (§ 4 ust. 5 i 6).

Art. 68 § 1 k.p. stanowi, że stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania w przypadkach określonych w odrębnych przepisach. W uzasadnieniu uchwały z dnia 11 stycznia 2005 r., I PZ 11/14 (OSNP 2005 nr 9, poz. 123 z glosami A. Dubowik, OSP 2005 nr 11, poz. 135 oraz J. Steliny, GSP - Prz. Orz. 2005 nr 4, s. 117-124), Sąd Najwyższy wskazał, że „dokonana ustawą z dnia 2 lutego 1996 r. nowelizacja Kodeksu pracy objęła również art. 68 Kodeksu. Przed nowelizacją przepis ten przewidywał, że nawiązanie stosunku pracy z kierownikiem zakładu pracy i jego zastępcą następuje na podstawie powołania przez właściwy organ. Po nowelizacji uzyskał on brzmienie, że stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania w przypadkach określonych w odrębnych przepisach. Stanowiło to jednoznaczne ograniczenie zakresu zatrudniania pracowników na podstawie powołania. Zarówno piśmiennictwo prawa pracy, jak i judykatura stoją na stanowisku, że interpretacja art. 68 k.p. musi mieć charakter ścisły, jako przepisu wprowadzającego szczególną podstawę nawiązania stosunku pracy, odrębną od powszechnego sposobu, którym jest zatrudnianie na podstawie umowy o pracę. Za ścisłą interpretacją art. 68 k.p. przemawia również wzgląd na stabilizację zatrudnienia, które w przypadku powołania doznaje istotnego osłabienia. W szczególności pracownik zatrudniony na podstawie powołania może być w każdym czasie - niezwłocznie lub w określonym terminie - odwołany ze stanowiska przez organ, który go powołał (art. 70 § 1 k.p.).” A zatem zwrot użyty w art. 68 § 1 k.p. w „przypadkach określonych w odrębnych przepisach” oznacza, że z przepisu szczególnego musi wyraźnie wynikać dyspozycja przewidująca powstanie stosunku pracy z powołania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2017 r., I PK 201/16, LEX nr 2397620; z dnia 17 maja 2017 r., III PK 101/16, LEX nr 2321919; z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 323/10, LEX nr 885015; z dnia 18 maja 2010 r., I PK 15/10, OSNP 2011 nr 21-22, poz. 272; z dnia 15 kwietnia 2010 r., II UK 296/09, LEX nr 602706; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 281/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 221; z dnia 12 lipca 2007 r., I PK 45/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 255 z glosą K. Paczoski GSP - Prz. Orz. 2009 nr 2, s. 111-118). Również w wyroku z dnia 13

marca 2009 r., III PK 59/08 (OSNP 2010 nr 21-22, poz. 257), Sąd Najwyższy uwypuklił, że interpretacja art. 68 § 1 k.p. powinna być rygorystyczna, a w żadnym razie rozszerzająca. Z przepisu tego powstaje bowiem stosunek zobowiązaniowy, z pewnymi tylko odrębnościami w porównaniu ze stosunkiem powstałym z umowy o pracę. Mamy więc do czynienia z regulacjami ogólną i szczególną, do których stosuje się powszechnie przyjętą wykładnię, według której wyjątki nie mogą być interpretowane rozszerzająco, a w razie wątpliwości należy dać pierwszeństwo regulacji ogólnej. Inaczej mówiąc, połączenie powołania na stanowisko z powstaniem stosunku pracy z powołania w rozumieniu art. 68 § 1 k.p. musi wyraźnie wynikać z przepisów prawa. Za przyjętym poglądem przemawia także charakter regulacji z art. 68-72 k.p. Jest ona mniej korzystna dla pracownika w porównaniu z regulacją stosunku pracy powstałego z umowy o pracę i nie może być stosowana nawet za zgodą pracownika (art. 18 k.p.). Zatem stosownie do utrwalonej linii judykatury wykładnia przepisów ustawy przewidujących zatrudnienie na podstawie powołania powinna być rygorystyczna.

O tym, że art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 9 ust. 2 pkt 1 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. budził wątpliwości interpretacyjne świadczy już samo uzasadnienie projektu ustawy z dnia 21 października 2016 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2016 r., poz. 2043, dalej jako nowelizacja z dnia 21 października 2016 r.), zamieszczone w druku sejmowym nr 850. Zwrócono w nim uwagę, że na mocy art. 1 pkt 3 nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r. stosunek pracy wszystkich dotychczasowych pracowników zatrudnionych na stanowiskach kierowników komórek organizacyjnych w Centrali KRUS, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych uległ przekształceniu w stosunek pracy na podstawie powołania. Konsekwencją tej zmiany była nowelizacja statutu KRUS, w którym wprowadzono dodatkowo w § 5 ust. 4a dotyczący zatrudniania na podstawie powołania dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców oraz kierowników placówek terenowych i ich zastępców. Powyższa regulacja zawarta w statucie została przeniesiona do art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dopiero z dniem 31 grudnia 2016 r. na podstawie nowelizacji z dnia 21 października 2016 r. (data wejścia w życie nowelizacji). Obecnie przepis ten stanowi, że Prezes Kasy

powołuje i odwołuje kierowników komórek organizacyjnych i ich zastępców w centrali, oddziałach regionalnych i placówkach terenowych oraz dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców, kierowników placówek terenowych i ich zastępców, a pozostałych pracowników zatrudnia na podstawie umowy o pracę, chyba że odrębne przepisy wymagają zatrudnienia na podstawie powołania. Wobec tego zgodzić należy się ze stanowiskiem skarżącej, że z wykładni literalnej art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym nowelizacją z dnia 22 grudnia 2015 r. nie wynikało, iż przepis ten określając stanowiska pracy, na których dochodzi do nawiązania stosunku pracy na podstawie powołania odnosi się do stanowiska kierownika placówki terenowej. Inny status, zgodnie ze statutem pozwanej posiada bowiem „komórka organizacyjna”, a inny „jednostka organizacyjna”, na co prawidłowo zwracał uwagę Sąd pierwszej instancji przy wykładni językowej art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Z tego względu Sąd Okręgowy odwoływał się nieprawidłowo do wykładni funkcjonalnej powołanego powyżej przepisu, wskazując, że zasada pierwszeństwa wykładni językowej, choć nie ustala absolutnego porządku preferencji, to jednak dopuszcza odstępstwa od wyniku jej zastosowania tylko wówczas, gdy wynik ten prowadzi albo do absurdu, albo do rażąco niesprawiedliwych konsekwencji.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 28 czerwca 2000 r., K 25/99 (OTK 2000 nr 5, poz. 141), stwierdził, że w państwie prawnym interpretator musi zawsze w pierwszym rzędzie brać pod uwagę językowe znaczenie tekstu prawnego. Jeżeli językowe znaczenie tekstu jest jasne, wówczas - zgodnie z zasadą *clara non sunt interpretanda* - nie ma potrzeby sięgania po inne, pozajęzykowe metody wykładni. W takim wypadku wykładnia pozajęzykowa może jedynie dodatkowo potwierdzać, a więc wzmacniać, wyniki wykładni językowej wykładnią systemową czy funkcjonalną. Podobnie ma się rzecz z wykładnią tekstów prawnych, których sens językowy nie jest jednoznaczny z tego względu, że tekst prawny ma kilka możliwych znaczeń językowych, a wykładnia funkcjonalna (celowościowa) pełni rolę dyrektywy wyboru jednego z możliwych znaczeń językowych. W obu wypadkach interpretator związany jest językowym znaczeniem tekstu prawnego, znaczenie to stanowi zawsze granicę dokonywanej przez niego wykładni. W pewnych szczególnych sytuacjach rola wykładni funkcjonalnej nie będzie jednak

ograniczać się wyłącznie do roli dyrektywy wyboru jednego ze znaczeń językowych, ale może tworzyć swoiste, różne od alternatyw językowych, znaczenie tekstu prawnego. Przyjęcie takiego swoistego znaczenia tekstu prawnego, ustalonego na podstawie wykładni funkcjonalnej (celowościowej) będzie prowadziło zawsze do wykładni rozszerzającej lub zwężającej. Również w tym wypadku językowe znaczenie tekstu prawnego stanowi granicę wykładni, w tym sensie, że nie jest dopuszczalne przyjęcie swoistych wyników wykładni funkcjonalnej, jeżeli wykładnia językowa prowadzi do jednoznaczności tekstu prawnego. Nie oznacza to jednak, że granica wykładni, jaką stanowić może językowe znaczenie tekstu, jest granicą bezwzględną. Oznacza to jedynie, że do przekroczenia tej granicy niezbędne jest silne uzasadnienie aksjologiczne, odwołujące się przede wszystkim do wartości konstytucyjnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1993 r., III ARN 84/92, OSNC 1993 nr 10, poz. 183; z dnia 8 maja 1998 r., I CKN 664/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 7; z dnia 25 kwietnia 2003 r., III CZP 8/03, OSNC 2004 nr 1, poz. 1; z dnia 25 października 2016 r., I UK 386/15, LEX nr 2169474 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 1997 r., III ZP 38/97, OSNAPiUS 1998 nr 8, poz. 234; z dnia 8 lutego 2000 r., I KZP 50/99, OSNKW 2000 nr 3-4, poz. 24 i uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2003 r., III CZP 8/03, OSNC 2004 nr 1, poz. 1 oraz K. Płeszka, Językowe znaczenie tekstu prawnego jako granice wykładni, w: *Filozoficzno - teoretyczne problemy sądowego stosowania prawa*, pod red. M. Zirka - Sadowskiego, Łódź 1997, s. 69-77; T. Spyra, *Granice wykładni prawa. Znaczenie językowe tekstu prawnego jako granice wykładni*, Zakmycze 2006). Uzasadnieniem do przekroczenia granic wykładni językowej nie może być jednak potrzeba „uelastycznienia powoływania i odwoływania” osób na stanowiskach objętych działaniem nowelizacji z dnia 22 grudnia 2015 r., gdy ustawa nie zawiera jakiegokolwiek uzasadnienia merytorycznego do zmiany podstaw zatrudnienia pracowników oraz pozbawia ich w sposób natychmiastowy gwarancji ochronnych wynikających z Kodeksu pracy od dnia ogłoszenia ustawy (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2018 r., III PZP 3/17, niepublikowana). Ponadto w przypadku, gdyby art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym nowelizacją z dnia 22 grudnia 2015 r. dotyczył pracowników zatrudnionych na stanowisku kierownika

placówki terenowej, to bezprzedmiotowa byłaby nowelizacja statutu KRUS, w którym wprowadzono w § 5 ust. 4a zapis dotyczący zatrudniania na podstawie powołania dyrektorów oddziałów regionalnych i ich zastępców oraz kierowników placówek terenowych i ich zastępców oraz zmiana art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dokonana nowelizacją z dnia 21 października 2016 r. Jak wynika z rozważań dokonanych powyżej w strukturze organizacyjnej pozwanej „jednostki organizacyjne” nie są tożsame z „komórkami organizacyjnymi”, a do jednostek organizacyjnych statut zalicza placówkę terenową. Warto w tym miejscu nadmienić, że nowelizacja z dnia 22 grudnia 2015 r. wprowadzała analogiczne zmiany odnośnie podstawy zatrudnienia w innych aktach prawnych dotyczących działania Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa (art. 2 pkt 1b), Agencji Rynku Rolnego (art. 6 pkt 1a), Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (art. 8 pkt 2a). W tych przypadkach wśród osób zatrudnionych na podstawie powołania obok kierowników komórek organizacyjnych wymienieni są także dyrektorzy (zastępcy) oddziałów regionalnych, terenowych czy kierownicy biur powiatowych. Zakres podmiotowy stosowania powołania jako podstawy prawnej został bowiem na podstawie art. 68 § 1 k.p. ograniczony do przypadków określonych w odrębnych przepisach. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że za przepis odrębny w rozumieniu art. 68 § 1 k.p. może być uznany tylko przepis ustawy, a nie przepis ustanowiony postanowieniem zawartym w tzw. autonomicznym źródle prawa pracy (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2003 r., III PZP 19/02, OSNP 2003 nr 14, poz. 329; OSP 2004 nr 11, poz. 146 z glosą A. Dubowik; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1998 r., I PKN 345/98, OSNAPiUS 1999 nr 22, poz. 719; z dnia 28 lipca 1999 r., I PKN 175/99, OSNAPiUS 2000 nr 21, poz. 787; z dnia 24 maja 2001 r., I PKN 404/00; OSNP 2003 nr 6, poz. 146; OSP 2003 nr 7-8, poz. 88 z glosą A. Świątkowskiego; z dnia 18 stycznia 2005 r., II PK 131/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 249). Z tego względu obowiązkiem ustawodawcy było jednoznaczne określenie w art. 60 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowisk pracy, na których stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania, ponieważ statut KRUS wydany na podstawie art. 61 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie mógł, odmiennie niż art. 60 ust. 1 tej

ustawy, stanowić podstawy prawnej zatrudniania kierownika placówki terenowej. Stąd dopiero nowelizacja z dnia 21 października 2016 r. umożliwia przyjęcie, że zatrudnienie na stanowisku kierownika placówki terenowej KRUS następuje na podstawie powołania.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

r.g